

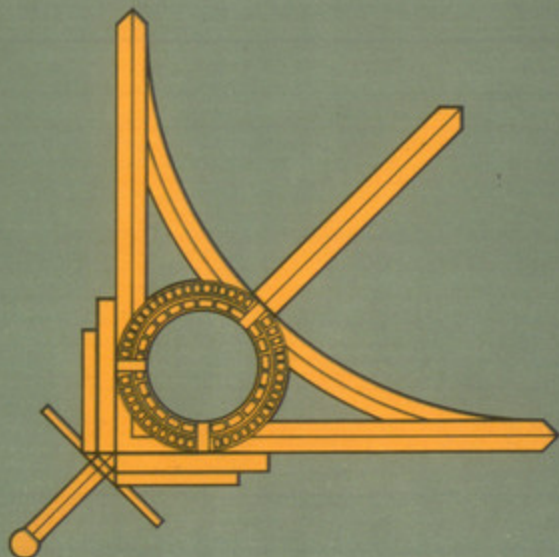
ΚΑΛΟΜΟΙΡΗ
Συμφωνία αρ. 1

„ ΤΗΣ ΠΕΒΕΝΤΙΑΣ „

Η ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΙΑΚΗΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ

Η ΧΟΡΩΔΙΑ ΤΟΥ ΟΜΙΛΟΥ
ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΩΝ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ

ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΚΑΡΥΔΗΣ

Μανώλης Καλομοίρης (1883-1962)

Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΗΣ ΛΕΒΕΝΤΙΑΣ

Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΗΣ ΛΕΒΕΝΤΙΑΣ εγράφηκε από το καλοκαίρι του 1918 ως το καλοκαίρι του 1920. Ο συνθέτης της ανέλαβε τις πρώτες θεματικές εμπνεύσεις της συμφωνίας αυτής στα Μακεδονικά βουνά και τους κάμπους της Μακεδονίας και θέλησε να αποδώσει μουσικά τη συγκίνηση που ένοιωσε μπρος στην Ελληνική Λεβεντιά σε όλες τις εκδηλώσεις: Στη χαρά της ζωής, στον πόλεμο, στο χορό, στην αγάπη, στο θάνατο.

Το Α' μέρος «Ηρωικά και Παθητικά» προσπαθεί να ερμηνέψει μουσικά την ορμή της νιότης και τη χαρά του πάθους και της νίκης. Το Β' μέρος «Το κοιμητήριο στη Βουνοπλαγιά» έχει γραφεί επάνω στο ακόλουθο πεζό ποίημα:

«Πέρα στη βουνοπλαγιά βαρειά κοιμούνται τα παλικάρια.

Τα νύχτια πουλιά πικρά τα μοιρολογάνε.

Καντήλια τους τ' αστέρια και νανούριμά τους το δροσερό αεράκι.

Όμως επάνω τους η δόξα αιώνιο στεφάνι πλέκει...

Πέρα στη βουνοπλαγιά βαρειά κοιμούνται τα παλικάρια».

Το Γ' μέρος «Σκέρτσος - γλέντι» προσπαθεί να δώσει την εικόνα μιας γιορτής των παλικάριών αλλά που έχει μέσα κάπου κάπου και τον καημό και τη μοιρολατρεία τους. «Τούτ' η γης που την πατούμε όλοι μέσα θε να μπουέμε». Το Δ' μέρος τα «Νικητήρια» βασίζεται επάνω στο γνωστό Βυζαντινό ύμνο «τη Υπερμάχου Στρατηγώ τα Νικητήρια» μαζί με τον οποίον πλέκεται συμφωνικά το ηρωικό θέμα του πρώτου μέρους. Η Συμφωνία της Λεβεντίας εξετέλεσθη για πρώτη φορά στα 1920 στο θέατρο του Ηρώδου του Αττικού στις εορτές της Νίκης που εδόθησαν τότε.

Στον Κωστή Παλαμά τη συμφωνία αυτή την αφιερώνει.

Μανώλης Καλομοίρης

ΧΡΟΝΙΚΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ
ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΤΗΣ ΛΕΒΕΝΤΙΑΣ

Ο καιρός που χρειάστηκε ο Καλομοίρης για να συνθέσει τη συμφωνία της Λεβεντίας, τα δύο χρόνια ανάμεσα στο 1918 και στο 1920 είναι γεμάτος από σημαντικά γεγονότα, τόσο για την προσωπική ζωή του συνθέτη, όσο και για την ιστορία της Ελλάδας. Τα γεγονότα αυτά άφησαν, το καθένα με τον τρόπο του, τα σημάδια τους στο έργο του Καλομοίρη: τα προσωπικά γεγονότα, κατά κανόνα επιτυχίες, τον εμπυχώνουν και του δίνουν τη δύναμη να ασχοληθεί με ένα τόσο

περίπλοκο δημιούργημα όπως είναι η συμφωνία και οι ελληνικοί θρίαμβοι, του δίνουν την πρώτη ύλη, τον πηλό που χρειάζεται για να πλάσει τα έργα του.

Η πρωτοχρονιά του 1918 βρίσκει τον Καλομοίρη σε ηλικία 35 χρονών στην Αθήνα, την πόλη που έχει διαλέξει για μόνιμο τόπο κατοικίας του από το 1910.

Η μουσική του φήμη έχει κυριαρχήσει στην πρωτεύουσα: είναι πια ο συνθέτης που η αξία της ελληνικότητας του μουσικού του ιδιώματος αναγνωρίζεται τόσο από τους ειδικούς όσο και από το κοινό. Τα έργα του, οι συνθέσεις μουσικής δωματίου, τα τραγούδια καθώς και τα δύο μελοδράματα που μόλις στα δύο προηγούμενα χρόνια πρωτακούστηκαν αποδεικνύουν την αξία του.

Ταυτόχρονα, ο πληθωρικός συνθέτης διδάσκει πιάνο και αρμονία στο Ωδείο Αθηνών και δημοσιεύει άρθρα μουσικής κριτικής στην εφημερίδα «Εστία».

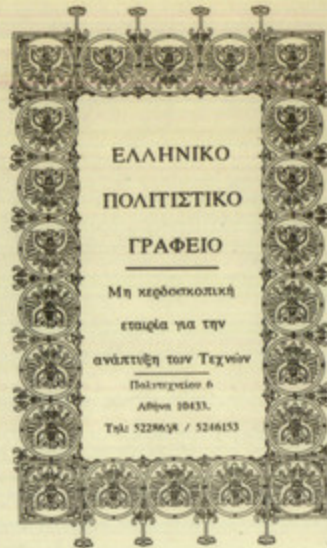
Στην ανόστατη Αθήνα της εποχής, που διψά εξ' αιτίας των συνθηκών, για σπιδήποτε το ελληνικό οργανώνονται συναυλίες αφιερωμένες αποκλειστικά σε έργα του.

Η Ελλάδα, το σημείο αναφοράς της τέχνης του Καλομοίρη βρίσκεται εκείνη την εποχή σε νέες περιπέτειες. Από το 1912-13 που διπλάσισε τα εδάφη της δεν παύει να βρίσκεται σε αναταραχή. Το 1917 μπαίνει η χώρα στο μεγάλο Πόλεμο. Η χρονιά 1918 είναι γεμάτη από τις ισχύς αυτού του πολέμου που εκφράζονται στον τύπο, στην Τέχνη στην καθημερινότητα.

Στις 26 Απριλίου του 1918 ο Σπ. Καίσαρης, ο μέχρι τότε γενικός επιθεωρητής στρατιωτικών μουσικών αποστρατεύεται και τη θέση του παίρνει να καλύψει ο Καλομοίρης. Έτσι ο συνθέτης βρίσκεται να μετέχει ενεργά στο όλο πολεμικό κλίμα.

Ένα μήνα μετά η ανακατάληψη του Σκάρθα υπερψύχσει το ήδη υψηλό ηθικό των Ελλήνων και θα γείρει την πλάστιγγα της νίκης προς την ελληνική πλευρά.

Τότε ο Καλομοίρης έχοντας ήδη το βαθμό του ταγματάρχη, που του δόθηκε μαζί με το αξίωμα του γενικού επιθεωρητή στρατιωτικών μουσικών φεύγει για τη Μακεδονία. Εκεί είναι που αρχίζει να υλοποιεί την ιδέα για τη γραφή μιας συμφωνίας. Αναλαμβάνοντας έτσι με το έργο του αυτό όχι μόνο να εκφράσει το ελληνικό πνεύμα και τα πεπραγμένα του λαού του μα και να τα δώσει με μια μορφολογία πρωτοφανέρωτη για τα ελληνικά δεδομένα: αναλαμβάνει να συνθέσει την πρώτη Ελληνική συμφωνία. Στα βουνά της Μακεδονίας, στους μακεδονικούς κάμπους μαζεύει ο συνθέτης τα μοτίβα που μπορούν να εκφράσουν μουσικά την ελληνική «Λεβεντιά»: τον ηρωισμό του Έλληνα μπρος την ισχύ και τον Πόλεμο και τον ηρωισμό του μπροστά στη Μοίρα και στην καθημερινότητα. Κι έτσι μια μεγάλη στιγμή, όχι μόνο για την Τέχνη του Καλομοίρη μα και για τη μουσική Τέχνη της Ελλάδας έχει αρ-

Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΗΣ ΛΕΒΕΝΤΙΑΣ (1920 / 1937 / 1952)

	A' Πλευρά	
I. Ηρωικά και Παθητικά,	15', 17"	
II. Το Κοιμητήριο στη Βουνοπλαγιά (με την παύση)	9', 44" 25', 33"	
	B' Πλευρά	
III. Σκέρτσος - Γλέντι	8', 02"	
IV. Τα Νικητήρια (Τη Υπερμάχου) (με τις παύσεις)	11', 31" 20', 09"	

Η ΟΡΧΗΣΤΡΑ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΙΑΚΗΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑΣ

Η ΧΟΡΩΔΙΑ ΤΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΣΤΩΝ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΧΟΡΩΔΙΑΣ ΧΕΛΜΟΥΤ ΦΡΟΣΑΟΥΡ

ΑΡΧΙΜΟΥΣΙΚΟΣ ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΚΑΡΥΔΗΣ

χίζει να ενοσκαρύνεται.

Το Σεπτέμβριο του ίδιου έτους ο ελληνικός στρατός καταλαμβάνει το Μοναστήρι, σπάζει το Γερμανοβουλγαρικό μέτωπο του Στρυμόνα και εξαναγκάζει τους Βούλγαρους να υπογράψουν ανακωχή.

Ενώ όμως το 1918 είναι για τους άλλους ευρωπαϊκούς λαούς η χρονολογία της λήξης του Πολέμου, για τους Έλληνες δεν είναι παρά η λήξη ενός κεφαλαίου μιας μεγάλης ιστορίας.

Στο τέλος του 1918 ο πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος απευθύνεται στη Διάσκεψη ειρήνης του Παρισιού διεκδικώντας για λογαριασμό της Ελλάδας τη Βόρεια Ήπειρο, τη Θράκη, την Ιωνία, τα Δωδεκάνησα και την Κύπρο. Τα όνειρα για μια Μεγάλη Ελλάδα γίνονται βήμα το βήμα πραγματικότητα.

Κι ενώ οι συζητήσεις πάνω στις ελληνικές διεκδικήσεις συνεχίζονται, το Μάρτιο του 1919 ο Καλομοίρης επικεφαλής της στρατιωτικής ορχήστρας, μαζί με Έλληνες αξιωματικούς αποβιβάζεται στην Πόλη, η οποία τελεί υπό συμμαχική κατοχή στην οποία μετέχει και η Ελλάδα με μια μεραρχία. Οργανώνει σειρά συναυλιών και ο ελληνικός πληθυσμός τον αποθεώνει.

Ανάμεσα στις επιτυχίες του όμως, λίγο μετά από αυτή την τελευταία του εμφάνιση στην Πόλη ένα σημαντικό προσωπικό περιστατικό έρχεται να ταραξεί το συνθέτη: είναι ο θάνατος της Μαρίας Καλομοίρη, στις 7 Απριλίου του 1919, της μητέρας του συνθέτη που τόσο δεμένος ήταν μαζί της.

Η δόξα όμως δεν επιτρέπει στο συνθέτη να θρηνηθεί για πολύ. Λίγες μέρες αργότερα, στις 23 Απριλίου η νεοσύστατη Ακαδημία Αθηνών τιμά το συνθέτη με το Αριστείο Γραμμάτων και Τεχνών. Την ίδια βραδιά οργανώνεται συναυλία έργων του: Ανάμεσα σ' αυτά και το «Κοιμητήριο στη βουνοπλαγιά» το δεύτερο μέρος της συμφωνίας της Λεβεντίας σε πρώτη εκτέλεση. Οι κριτικές η αυτο είναι διθυραμβικές.

Στις 2 Μαΐου αποβιβάζεται στη Σμύρνη, την ιδιαίτερη πατρίδα του συνθέτη η 1η ελληνική μεραρχία. Σιγά - σιγά ξεσπούν μάχες, που νικηφόρες πάντα φέρνουν την Ιωνία πιο κοντά στον Ελλαδικό κορμό. Κατάληψη του Αιδίνιου, της Περγάμου της Προύσας. Και στη Θράκη τα πολεμικά γεγονότα δεν είναι λιγότερο σημαντικά. Μέχρι τον Οκτώβριο του 1919 όλη η Δυτική Θράκη έως την Ξάνθη έχει περάσει σε ελληνικά χέρια.

Οι νέοι θρίαμβοι καταγράφονται βήμα το βήμα από τον Καλομοίρη. Όχι με την ευσυνειδησία ενός πολεμικού ανταποκριτή μα με τα μάτια της ψυχής του Έλληνα.

Το Μάρτιο του 1920 το «Κοιμητήριο στη βουνοπλαγιά» εκτελείται μαζί με άλλα έργα του συνθέτη στο Arnhem της Ολλανδίας. Το γεγονός φέρνει σε αμηχανία τους κριτικούς σε σχέση με την ελληνικότητα του έργου μια που κατ' ουσίαν αυτό είναι το

πρώτο ελληνικό έργο που φτάνει σ' αυτά τους. Οι κριτικές όμως που αναφέρονται στη μουσική αξία του έργου καθώς και η ανταπόκριση του κοινού είναι ξανά διθυραμβικές.

Λίγο αργότερα, στις 4 Απριλίου του 1920 η διάσκεψη του Σαν Ρέμο εκδικάζει τη Δυτική και την Ανατολική Θράκη στην Ελλάδα και δίνει λύση, που γέρνει προφανώς προς την ελληνική πλευρά στο θέμα της Σμύρνης. Είναι η διπλωματική νίκη που έρχεται να αγκαλιάσει την Ελλάδα μετά από τη νίκη στα όπλα.

Όλο το επόμενο καλοκαίρι το κλίμα στην Ελλάδα είναι γιορταστικό. Ο Καλομοίρης συμμετέχει σ' αυτό τελειώνοντας τον παύνα του, τη συμφωνία της Λεβεντίας. Την τελευταία παρτιτούρα αφιερώνει ο συνθέτης σε μια άλλη σημαντικότερη μορφή των Τεχνών, τον Κωστή Παλαμά.

Στις γιορτές που οργανώνονται το Σεπτέμβριο του '20 περιλαμβάνεται και αυτή η συμφωνία.

Στις 15 Σεπτεμβρίου δίνεται η πρώτη της εκτέλεση με διεύθυνση ορχήστρας τον ίδιο τον συνθέτη στο Ηρώδειο, παρουσία του βασιλιά και του Βενιζέλου.

Η ανταπόκριση του κοινού είναι συγκινητική. Μόλις αρχίζει το τελευταίο μέρος που περιλαμβάνει το Βυζαντινό ύμνο «τη υπερμάχου στρατηγώ» το πλήθος σηκώνεται όρθιο και κατανακτικά ακούει την εκτέλεση. Με το τέλος της παρατεταμένα χειροκροτήματα αποθεώνουν το συνθέτη.

Δυστυχώς λόγω της πίεσης του χρόνου, ούτε και σε αυτήν, την πρώτη της εκτέλεση η συμφωνία δεν παίζεται ολοκληρωμένη: παραλήφθηκε από αυτήν το δεύτερο μέρος, το ακουσμένο ήδη «Κοιμητήριο στη βουνοπλαγιά».

Από 'κει και ύστερα μεσολαβούν άλλα τραγικά γεγονότα για την πορεία της Ελλάδας.

Μα σαν απόχρος από 'κείνες τις δοξασμένες μέρες μένει ο παύνας του Καλομοίρη. Ύστερα από αυτή την πρώτη εκτέλεση, δυο μέρη της συμφωνίας εκτελέστηκαν στο Concert Colonne στο Παρίσι, στις 15 Μαρτίου του 1924 (2ο και 3ο μέρος) κάτω από τη διεύθυνση του Gabriel Pierné, γνωστού φιλέλληνα και προσωπικού φίλου του Καλομοίρη.

Και στις 25 Ιανουαρίου του 1925 στο θέατρο Ολύμπια, κάτω από τη ηπακέτα του Δημήτρη Μητρόπουλου η συμφωνία παίζεται για πρώτη φορά ολόκληρη και αποσπ' επιπλέον από καταξιωμένους μουσικούς όπως ο Μητρόπουλος, ο Βαρβόγλης, ο Ριάδης.

Η συμφωνία αναθεωρήθηκε το 1937 και ξαναδουλεύτηκε ακόμα μια φορά το 1952 για να φτάσει τελικά στη σημερινή της μορφή.

Χρήστος Τσενές

έγινε από την Αυστριακή Ραδιοφωνία (ORF) και από ζωντανές συναυλίες, στη Μεγάλη Αίθουσα του Συλλόγου των Φίλων της (Grosser Musikvereinssaal), στις 29 και 30 Οκτωβρίου 1986. Η Αυστριακή Ραδιοφωνία παραχώρησε το δικαίωμα εκδόσεως του ν' Σύλλογο «Μανώλης Καλομοίρης» ο οποίος ανέθεσε την έκδοση στο Ελληνικό Πολιτιστικό Γραφείο, Μη Κερδοσκοπική Εταιρία Ανάπτυξη των Τεχνών, Πολυτεχνείου 6, 104 33 Αθήνα, τηλ.: 5228658. Σύνθεση εξωφύλλου: Χρήστος Τσενές. Θε δικαιώματος του παραγωγού και του ιδιοκτήτη του ηχογραφημένου έργου. Απαγορεύεται η δημόσια εκτέλεση, αναμετάδοση και αντιγραφή του δίσκου χωρίς γραπτή έγκριση.

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΦΙΛΩΝ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ
ΜΕΓΑΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΑΙΛΙΑΝ ΒΟΥΛΩΤΩΝ

ΔΩΡΕΑ

Αργελλό Γ. Sabbidm

MADE IN GREECE